

Кыргыз Республикасынын Улуттук илимдер академиясынын Ч.Айтматов атындагы Тил жана адабият институту, Жусуп Баласагын атындагы Кыргыз улуттук университети жана К.Карасаев атындагы Бишкек мамлекеттик университетине караштуу Д 10.23.667 диссертациялык кеңештин эксперти филология илимдеринин доктору, профессор Лайли Үкүбаеванын 10.01.01 – кыргыз адабияты адистиги боюнча филология илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн берилген **Сатыбеков Мухтар Эсенгелдиевичтин “Аалы Токомбаевдин чыгармачылык лабораториясы”** деген темадагы диссертациясына

КОРУТУНДУ

Эксперт изденүүчү, Жусуп Баласагын атындагы Кыргыз улуттук университетинин кыргыз адабияты кафедрасынын улук окутуучусу Сатыбеков Мухтар Эсенгелдиевич тарабынан берилген «Аалы Токомбаевдин чыгармачылык лабораториясы» деген темадагы диссертациясын карап чыгып, төмөндөгүдөй чечимге келди:

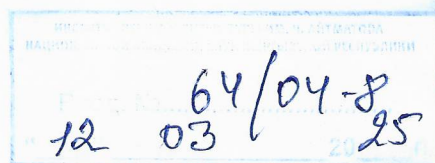
1. Диссертациялык кеңешке диссертацияларды коргоого кабыл алуу укугу берилген адистикке иштин дал келиши.

Сунуш кылынган кандидаттык диссертация диссертациялык кеңештин профилине туура келет.

Иште 10.01.01 – кыргыз адабияты адистигинин паспортуна толугу менен жооп берүүчү проблемалар орун алган. Залкар акын А.Токомбаев чыгармачылык жактан дайыма изденүүдө болуп, ар бир чыгармасын зор эмгек менен окурмандарга тартуулап келгени баарыбызга маалым. Калемгердин чакан-чакан майда лирикалык ырларынан тартып эпикалык масштабдагы көлөмдүү көркөм полотнолоруна чейинки чыгармалары зор толгонуулардын, тынбаган чыгармачылык изденүүлөрдүн натыйжасында жаралган. Алардын дээрлик баарысы классик акыныбыздын чыгармачылык лабораториясынан өтүп гана атпай журтка тартууланган. Ал эми акындын чыгармачылык лабораториясын илимктеп-изилдөө ушул күнгө чейин ар тараптуу колго алынбай келе жатат.

Залкар акындын айрым лирикалык ырларынын (айталы, “Октябрдын келген кези”, “Сыр-Дайра”, “Назбүбү” ж.б.), кээ бир поэмаларынын (“Жетим менен сыйкырчы”, “Таалай издеген индус”), анан, албетте, “Кандуу жылдар” (“Таң алдында”) романынын бир канча вариантта жазылгандыгы, айрым чыгармаларына кандайдыр бир оңдоолорду киргизгендиги жөнүндө бирин-экин пикирлер айтылган.

Бул диссертациялык иште улуу акындын чыгармаларындагы ошол бир канча варианттарды иштөөнүн ички зарылчылыктары, ал варианттардын ар биринин алгылыктуу жана жетишпеген жактарынын ички сырлары, ошондой эле ал оңдоп-түзөтүүлөрдүн себептери, көркөм туундунун ошол оңдоп-

түзөгөнгө чейинки жана андан кийинки көркөм-эстетикалык таасири, дегеле адабияттаануу илиминде чыгармачылык лаборатория делип аталган кубулуштун улуу акындын чыгармачылыгындагы көрүнүшү биринчи жолу комплекстүү талдоого алынат, чыгармачылык лабораториянын акындын көркөм туундуларынын жаралышындагы алган орду изилденет жана ынанымдуу тыянактар чыгарылат.

2. Иштин максаты улуттук адабиятыбыздын классиги Аалы Токомбаевдин көптөгөн ырлары менен поэмаларын, өлбөс-өчпөс чыгармасы болгон “Кандуу жылдар” (“Таң алдында”) романын салыштырма-типологиялык талдоону пайдалануу менен алардагы акындык ой-жорумдун өнүгүш процессин, көркөм туюнтуу ыкмаларынын өсүш эволюциясын тыкыр электен өткөрүү болуп саналат.

Коюлган максат диссертацияда төмөндөгү милдеттерди аткаруу менен чечилген:

1. Чыгармачылык лаборатория тууралуу айтуу менен бул маселенин тарыхы менен теориялык аспектин талдоого алуу;
2. Акындык изденүү табиятынын А.Токомбаевдин лирикалык ырларындагы көрүнүшүн салыштырма-типологиялык талдоо аркылуу ачып берүү;
3. Сүрөткердин “Сыйкырчы менен жетим” // “Жетим менен сыйкырчы” адабий жомогунун варианттарындагы айырмачылыктарды көрсөтүү;
4. А.Токомбаевдин «Таалай издеген индус» поэмасынын эки редакциясын талдоо жана акындык ой жорумдун өнүгүш эволюциясын ачып берүү;
5. “Кандуу жылдар” // “Таң алдында” романынын жаралыш тарыхына экскурс жасоо, романдын эки вариантында тарыхый фактыларды пайдалануунун өзгөчөлүктөрүн жана романдын тарыхыйлуулугун талдоого алуу;
6. “Кандуу жылдар” // “Таң алдында” романынын идеялык-тематикалык, сюжеттик окшоштуктары менен өзгөчөлүктөрүнүн ички табиятын ачып берүү;
7. “Кандуу жылдар” // “Таң алдында» романынын эки редакциясындагы образдар системасынын иштелиши жана көркөмдүк жактан сүрөттөлүшүндөгү айырмачылыктарды талдоого алуу.

Коюлган милдеттерге (милдеттерге жетүүнүн этаптары, каражаттары жана методдору ж.б.у.с.) ылайык максатка жетүү мүмкүнчүлүгүн баалоо:

Диссертант өзү изилдеп жаткан залкар калемгер Аалы Токомбаевдин ар кыл жанрдагы чыгармалары менен бир катарда кыргыз адабиятынын, мурдагы советтик жана дүйнөлүк адабияттын айдынында жаралган көркөм

чыгармалар тууралуу жеткиликтүү деңгээлде биле тургандыгы, аларды ар тараптуу өздөштүргөндүгү ачык байкалат. Анын ой жүгүртүүсү эркин, талдоолору кылдат жана терең. Диссертациянын мазмуну коюлган проблемалардын өтөөсүнө чыгарууга ылайык келип, ырааттуулугу жана бүтүндүгү (цельность исследования) менен айырмаланат. Диссертант өз максатына жетүүнүн ар түрдүү каражат-ыкмаларын билгичтик менен пайдалана алган. Ал көркөм материалдын көлөмүнө жана изилдөө объектиси катары алынган башка тексттердин мүнөзүнө жараша салыштырма-тарыхый, салыштырма-типологиялык, системалоо жана комплекстүү методдорду колдонот.

Диссертациянын изилдөө объектисинин диссертациянын максат жана милдеттерине ылайык келиши:

Диссертациянын объектиси классик акыныбыз Аалы Токомбаевдин чыгармачылык лабораториядан өткөн көркөм туундуларын талдоо делип так жана ачык-айкын көрсөтүлүп, иштин жүрүшүндө диссертанттын жогоруда белгиленген максат, милдеттери диссертациянын изилдөө объектисине толугу менен ылайык келет.

Изилдөө методдорунун диссертациянын милдеттерине (заманбап аппараттарды колдонуу, лабораториялардын сертификаттарынын, адекваттуу статистикалык иштеп чыгуулардын болушу), ар бир милдети боюнча ылайык келиши:

Илимий иштин автору жети пункттан турган милдеттердин ар бирине адабияттаануунун салыштырма-типологиялык жана салыштырма-тарыхый методдорун колдонуу менен илимий анализ жүргүзүп, конкреттүү жыйынтыктарды чыгарууга аракет кылган. Мухтар Сатыбеков 1992-жылдан бери дээрлик отуз үч жыл Ж.Баласагын атындагы кыргыз улуттук университетинин кыргыз адабияты кафедрасында эмгектенүү менен бирге бул диссертациялык ишиндеги проблемаларды мурдатан изилдеп келсе да 2010-жылдан берки он беш жылда А.Токомбаевдин чыгармачылык лабораториядан өткөн көркөм туундуларын тыкыр иликтеп, талдап келет. Ушундан улам залкар акындын ак кыл жанрдагы чыгармалары тууралуу бир катар илимий макалаларды жарыялады, ал турсун ЖОЖдордун студенттери үчүн А.Токомбаевдин чыгармачылык лабораториядан өткөн ыр, поэмалары, романы тууралуу атайын оруу куралын иштеп чыкты. Мунун өзү диссертант адабиятчы, илимпоз катары жетилип калгандыгын айгинелейт. Демек, изилдөө методдору диссертациянын милдеттерине толугу менен дал келе тургандыгын билдирет.

Диссертациянын темасынын актуалдуулугу:

Залкар акын А.Токомбаевдин эстетикалык изденүүлөрүндөгү эң түйүндүү маселелер ушул күндө дагы актуалдуулугун жогото элек. Залкар сүрөткер катары ал кыргыз элинин өткөндөгү жана өз учурундагы турмуш

чындыгын, көйгөйлүү проблемаларын көркөм баяндап берүү менен өзгөчө олуттуу проблемаларды көтөргөн.

Социалисттик Эмгектин Баатыры жана Кыргыз ССРинин эл акыны, Республикабыздын Токтогул атындагы Мамлекеттик сыйлыгынын лауреаты деген ардактуу наамдар ХХ кылымдагы кыргыз элинин көркөм дөөлөттөрүн өнүктүрүүгө кошкон зор салымы жана саясий, коомдук ишмердиги үчүн эң алгач А.Токомбаевге ыйгарылган. Мунун баары – залкар акындын чаалыкпас эмгегинин натыйжасы. Анын узак жана татаал өмүрүндөгү чыгармачылык жана коомдук ишмердиги тарыхтан өз ордун тапты. Бирок анын чыгармачылык лабораториясы толук кандуу изилденип, татыктуу баасын ала элек.

Улуттук адабиятыбыздын өнүгүшүнө олуттуу салым кошкон, көрүнүктүү акын Аалы Токомбаевдин чыгармачылык лабораториясын илимий изилдөө кыргыз адабият таануу илиминдеги актуалдуу маселелерден болуп саналат. Жогоруда көрсөтүлгөн эң жогорку наамга татыган калемгердин бул жааттагы чыгармачылыгын изилдөө эбак бышып жетилгени менен, тилекке каршы, бул иш ушул күнгө чейин аткарылбай келди. Бул диссертациянын актуалдуулугу дал мына ушул айтылгандар менен түшүндүрүлөт жана М.Сатыбековдун диссертациялык иликтөөсү актуалдуу экендигин далилдейт. Дегеле диссертациялык эмгектин өзөгүн түзүү менен жаңычылдыгын ачык айкын көрсөтүп турат.

Диссертацияда коюлган милдеттердин ар бирин чечүү зарылдыгын негиздөөдө илимий адабияттардагы маалыматтарга сын анализ жүргүзүүнүн даражасы жана толуктугу:

Мухтар Сатыбековдун темага тикелей байланышы бар адабияттарды гана пайдалангандыгы чар жайыт идеялардан алыс болуп, өзүнүн изилдөө объектисин гана көңүл борборуна койгондугун түшүндүрөт. Ал изилденчү маселе боюнча өзүнө чейин жарык көргөн эмгектердин дээрлик бардыгын ылайыгы менен колдонуп, аларды сынчыл көз менен карайт. Бирөөсүн мактоого алып, экинчисин жамандабай калыс тыянактар чыгарат. Ошондуктан, диссертанттын илимий адабияттардагы маалыматтарга анализ жүргүзүүсү жогорку даражада жана жетиштүү деңгээлде толук экендигин белгилөөгө болот.

Ушул айтылгандардын негизинде изденүүчү тарабынан жүргүзүлгөн илимий изилдөө актуалдуу жана өз убактысында, бүгүнкү күндөгү улуттук адабияттаануу үчүн абдан пайдалуу эмгек деп корутундулоого болот.

3. Илимий натыйжалар

Диссертациялык изилдөөдө азыркы кыргыз адабият таануусунун, анын ичинде кыргыз адабият таануусунун өнүгүшү үчүн олуттуу мааниге ээ болгон төмөндөгүдөй илимий негиздеги теориялык натыйжалар алынган:

3.1. Чыгармачылык лаборатория жана дүйнөнү көркөм чагылдыруудагы сүрөткердин ойжорумдарынын ички процесси көркөм туундуну кайра иштөөдө негизги факторлордун бири экендигин көрөбүз;

3.2. Чыгармачылык лабораториянын ички касеттери жана мүмкүнчүлүктөрү А.Токомбаевдин кайрадан иштелген лирикалык ырлары жаңыча көркөм-эстетикалык касетке ээ болуп турушуна өбөлгө болгонуна ынаналы;

3.3. “Жетим менен сыйкырчы” поэмасынын эки редакциясын салыштыра ар тараптуу терең талдоого алуу менен акындын экинчи варианттагы жетишилген ийгиликтери чыгармачылык лабораториянын ички мүмкүнчүлүктөрүн билгичтик менен колдонуунун натыйжасы болуп саналат;

3.4. А.Токомбаевдин “Таалай издеген индус” // “Индус жөнүндө жомок” поэмасынын эки редакциясындагы айырмачылыктар, соңку вариантындагы жетишилген ийгиликтер улуттук адабиятыбыздын контекстинде каралып, конкреттүү мисалдардын негизинде ачылып берилгендигине жана акындын чыгармачылык лабораториясы тиешелүү жыйынтыктарды бергенине ынаналы;

3.5. Чыгармалардын жаралыш тарыхы жөнүндө түшүнүктүн пайда болушу, өнүгүшү талдоого алынып, бул түшүнүк «Кандуу жылдар» романынын жаралыш тарыхынын мисалында ачылып берилген жана “Кандуу жылдар” (“Таң алдында”) романынын тарыхыйлуулугу илимий, тарыхый булактар менен романда сүрөттөлгөн окуяларды кош катар талдоо аркылуу далилденген;

3.6. Романдын эки вариантынын идеялык-тематикалык, сюжеттик-композициялык окшоштуктары, өзгөчөлүктөрү менен бөтөнчөлүктөрү конкреттүү мисалдардын негизинде талдоого алынган жана бул талдоолор акындын чыгармачылык лабораториясына шайкеш келүү менен ишке ашкандыгына ынаналы;

3.7. “Таң алдында” романынын эки редакциясындагы образдар системасынын иштелиши жана чыгарманын көркөм-эстетикалык кунары ачылып берилиши да чыгармачылык лабораториянын ички мыйзамдарынын талап-мүдөөлөрүнүн негизинде жаңы көркөм-эстетикалык бийиктикке жетишкен.

3.8. Илимий иште улуттук адабият таануу үчүн олуттуу мааниге ээ болгон төмөнкүдөй квалификациялык белгилер бар:

1. Адабият таануунун бүгүнкү талаптарына ылайык олуттуу маселелер коюлган.

2. Диссертациянын жыйынтыктары жаңы.

3. Диссертациянын жыйынтыктары адабият таануу үчүн маанилүү (жогору).

4. Диссертация азыркы адабият таануунун магистралдуу багыттарына толугу менен төп келет.

5. Диссертациянын жыйынтыктары улуттук адабият таанууда кеңири колдонулат.

4. Алынган натыйжалардын практикалык маанилүүлүгү

– республикабыздын орто мектептеринде жана ЖОЖдордогу кыргыз профессионал адабияты боюнча жана акын, жазуучулардын өмүрү жана чыгармачылыгына арналган портреттик сабактардын мазмунун жана объектисин кеңейтип, студенттер, магистранттар, аспиранттар жана акын, жзуучулардын чыгармачылык лабораториясын изилдөөчүлөргө кошумча илимий булак катары окууга колдонулат;

– адабият таанууга, жалпы эле кыргыз адабиятына, арналган атайын окуу куралдарын түзүүдө пайдаланылат;

Диссертациянын материалдары төмөнкү документтерде, материалдарда жана иштелмелерде колдонулду:

1. **Сатыбеков, М.Э.** “Кандуу жылдар”, “Таң алдында” романдарындагы образдар системасы жана көркөмдүк өзгөчөлүктөрү. [Текст] /М.Э.Сатыбеков // Вестник КНУ. фил. Науки. - вып. 2. – 1998. Часть 1. – 121-128-беттер.
2. **Сатыбеков, М.Э.** “Кандуу жылдар” романынын жаралыш тарыхы. [Текст] /М.Э.Сатыбеков // Вестник КНУ. – Вып. 2. – 1999. – 5-11-беттер.
3. **Сатыбеков, М.Э.** “Кандуу жылдар” жана “Таң алдында” романдарынын идеялык, тематикалык, сюжеттик окшоштуктары жана өзгөчөлүктөрү. [Текст] /М.Э.Сатыбеков // Вестник КНУ. Вып. 2. – 1999. – 11-17-беттер.
4. **Сатыбеков, М.Э.** А.Токомбаевдин “Гаалай издеген индус” поэмасынын көркөмдүк өзгөчөлүктөрү. [Текст] /М.Э.Сатыбеков // Вестник КНУ. Вып. 2. - 2001. –
5. **Сатыбеков, М.Э.** “Кандуу жылдар” (“Таң алдында”) романдарынын тарыхыйлуулугу. [Текст] /М.Э.Сатыбеков // Вестник КНУ. 2001. Серия 1 Вып. 4. – 110-114-беттер.
6. **Сатыбеков, М.Э.** “Кандуу жылдар” романынын эки варианты. [Текст] /М.Э.Сатыбеков // Вестник КНУ. – 2012.
7. **Сатыбеков, М.Э.** Чыгармалардын жаралыш тарыхы жөнүндө түшүнүктүн пайда болушу, өнүгүшү. [Текст] /М.Э.Сатыбеков // Вестник КНУ. Атайын чыгарылыш. – 2012 – 121-126-беттер.
8. **Сатыбеков, М.Э.** А.Токомбаевдин “Кандуу жылдар” романынын жазылыш тарыхы. [Текст] /М.Э.Сатыбеков // Китепте: Азыркы адабияттаануу жана фольклористика маселери. – Б.:2013. – 155 – 175-беттер.
9. **Сатыбеков, М.Э.** А.Токомбаевдин адабий мурастар тууралуу көз караштары. [Текст] /М.Э.Сатыбеков // К-те: Адабият таануу жана фольклористика маселеси, 2015.
10. **Сатыбеков, М.Э.** А.Токомбаевдин “Кандуу жылдар” романынын тарыхыйлуулугу. [Текст] /М.Э.Сатыбеков // Эл агартуу. - №11-12. – 2016. – 15-21-беттер.

11. **Сатыбеков, М.Э.** А.Токомбаевдин “Таалай издеген индус” поэмасынын редакциясы жөнүндө. [Текст] /М.Э.Сатыбеков // Эл агартуу. - №11-12. – 2017.18-24-беттер.

https://www.elibrary.ru/download/elibrary_37028582_20122201.pdf

12. **Сатыбеков, М.Э.** А.Токомбаевдин лирикалык ырлары көркөм ой жүгүртүү менен чеберчиликтин өсүшүнүн күбөсү катары. [Текст] /М.Э.Сатыбеков // Эл агартуу. - №9. – 2018. – 29-34-беттер.

https://www.elibrary.ru/download/elibrary_36995529_98118264.pdf

13. **Сатыбеков, М.Э.** Акындык изденүүнүн А.Токомбаевдин лирикалык ырларында көрүнүшү. [Текст] /М.Э.Сатыбеков // Эл агартуу. - №9. – 2018. - №9-10.35-41-беттер.

https://www.elibrary.ru/download/elibrary_36995530_65534188.pdf

14. **Сатыбеков, М.Э.** А.Токомбаевдин лирикалык ырларынын көп варианттуулугу (1-макала) [Текст] /М.Э.Сатыбеков // ALATOO ACADEMIC STUDIES. - №3. – 2019. – 185-191-б.

https://www.elibrary.ru/download/elibrary_42466316_91346566.pdf

15. **Сатыбеков, М.Э.** “Индус ищущий счастье”. [Текст] /М.Э.Сатыбеков //Актуальные проблемы гуманитарной науки: фольклористика, литературоведение, этнография, история, археология. – Уфа. – 2019. – 368-372.

16. **Сатыбеков, М.Э.** О двух вариантах романа “Кровавые годы” (“Перед рассветом”) А.Токомбаева. [Текст] /М.Э.Сатыбеков // Материалы первого алтаистического форума “Тюрко-Монгольский мир большого Алтая: Историко-культурное наследие и современность”. – 2019. – ст. 51-54.

17. **Сатыбеков, М.Э.** Адабий мурастар тууралуу А.Токомбаевдин көз караштары. [Текст] /М.Э.Сатыбеков // Эл агартуу. 2019. №7-8. Ст. 32-40-беттер. https://www.elibrary.ru/download/elibrary_41858795_23769662.pdf

18. **Сатыбеков, М.Э.** А.Токомбаевдин лирикалык ырларынын көп варианттуулугу (2-макала). [Текст] /М.Э.Сатыбеков // ALATOO ACADEMIC STUDIES. - №3. – 2019. – 192-199-б.

https://www.elibrary.ru/download/elibrary_42466316_60804574.pdf

Ошону менен бирге Мухтар Сатыбековдун коюлган проблеманы чечүүдөгү билими жана иш тажрыйбасы жогоруда аталган ЖОЖдордун студенттери үчүн А.Токомбаевдин чыгармачылык лабораториядан өткөн чыгармалары тууралуу атайын иштелип чыккан колдонмонун негизинде келечекте жумушчу программасын, андан соң окуу программасын түзүүгө жана анын негизинде атайын окуу куралын жазууга эң сонун пайдубал болуп берет жана кыргыз профессионал адабияты, акын, жазуучулардын өмүрү-чыгармачылыгы боюнча сабактарды өтүүдө кеңири пайдаланылат дешке толук негиз бар.

5. Авторефераттын диссертациянын мазмунуна дал келиши.

Илимий иштин авторефераты толугу менен диссертациянын мазмунуна, анда коюлган изилдөөнүн максат жана милдеттерине дал келет.

6. Айрым мүчүлүштүктөр:

Диссертацияда олуттуу мүчүлүштүктөр жок. Бирок, төмөндөгүдөй айрым бир каталар кездешет. **1.** Биринчи главанын мазмундагы аталышын тексттеги аталышы боюнча оңдоп коюу керек. **2.** Тексте бүтүндөй алгачкы лирикалары тууралуу сөз болгондуктан “алгачкы” деген сөздү бардык жерде белгилеп кетүү зарыл. **3.** “Сыр дайра” деген ырдын экинчи вариантынын айрым түрмөктөрү эркин ыр формасына салынган” (45-б) деп, бул көрүнүш акындын жетишкендиги катары белгиленген. Бул пикир туура эмес. Автор түз сап ырды сындырып койсо эле эркин ыр боло калбайт, бул сындыруу А.Токомбаевдин “мода” кубалаган кейиптеги эле ыр сабы, ал ырдын көркөмдүгүн эч өзгөртүп жиберген эмес. Ушуну ойлонуп көрүү керек. **4.** “Назбүбү” ырына кошкон ыр түрмөгү менимче ийгиликтүү чыккан саптар эмес. Ал “Назбүбүнүн” алгачкы вариантына эч нерсе кошпойт, келегей ыр. Муну да ойлонуп көрүү керек. **5.** Поэмалары тууралуу. Акындын мурдагы вариантка кайрадан кайрылуусунун себептери, зарылдыгы тууралуу айткан ойлору жана 1 – 2-варианттар тууралуу сынчы-адабиятчылардын пикирлери болсо кошуу керек. **6.** “Таң алдында” романынын эки редакциясында образдар системасынын иштелиши жана көркөмдүк жактан сүрөттөлүшү”. Бул тавтология. Экинчисин эле калтыруу жететиштүү болот! “Иштелиши” жана “көркөмдүк жактан сүрөттөлүшү” деген бир эле бүтүндүктү берет. Менимче “көркөм иштелиши” деген эле жетиштүү болмок.

7. Сунуштар:

Диссертант адабияттын башка тармагына ооп кетпей улуттук адабияттаануу, айрыкча А.Токомбаевдин жана башка акын, жазуучулардын чыгармачылык лабораториясы боюнча изилдөөлөрүн улантыш керек. Бул үчүн анын даярдыгы жетиштүү.

Жетектөөчү уюмду, расмий оппоненттерди дайындоо жөнүндө сунуштун негиздүүлүгү. Диссертациялык кеңештин эксперттик комиссиясы бул кандидаттык диссертация боюнча **жетектөөчү уюм** катары 10.01.01 – кыргыз адабияты адистиги боюнча илимий адистиги бар И.Арабаев атындагы Кыргыз мамлекеттик университетинин кыргыз тили жана адабиятын окутуунун технологиялары кафедрасын бекитүүнү сунуш кылат. **Биринчи расмий оппонент** катары изилдөөнүн проблемасына жана объектилерине жакын эмгектери бар: 1. Айтматовдун каармандарынын көркөм дүйнөсү (Адабий макалалар). – Ф.: Кыргызстан, 1984. – 160 б.; 2. Кыргыз акындарынын чыгармачылыгы. – Б.: 1988, 1992.; 3. Чыңгыз Айтматовдун адабий-эстетикалык көз карашы. [жооптуу ред. К. Асаналиев]. – Б.: 2000; 4. Азыркы кыргыз адабияты. – Б.: 2005; 5. Чыңгыз Айтматов жана кыргыз адабияты (Адабий-сын макалалар. Монография). – Б.: Турар,

2012. – 391 б. ж.б. филология илимдеринин доктору **Үкүбаева Лайлини** (автореферат боюнча шифры 10.01.03 – Азыркы улуттук адабият) сунуш кылат. **Экинчи расмий оппонент** катары изилдөөнүн проблемасына жакын эмгектери бар: 1. “Манас” эпосу менен Жусуп Баласагындын “Кутадгу билиг” дастанындагы идеялык-көркөмдүк параллелдер. Монография. – Бишкек, 2013. – 191 б.; 2. Тил башат. Окуу китеби. Башталгыч курс. (Авторлош). – Б.: КТМУ, 2002. – 137 б.; 3. Тил башат. Окуу китеби. Орто курс. (Авторлош). – Б.: КТМУ, 2002. – 129 б.; Тил башат. Окуу китеби. Жогорку курс. (Авторлош). – Б.: КТМУ, 2002. – 80 б.; “Манас” эпосунун сюжеттик-тематикалык көрсөткүчү – I. 1-китеп. (Авторлош). – Б.: 2019. КТМУ, – 256 б.; “Манас” эпосунун сюжеттик-тематикалык көрсөткүчү – I. 2-китеп. (Авторлош). – Б.: КТМУ, 2019. – 496 б.; “Манас” эпосунун сюжеттик-тематикалык көрсөткүчү – I. 3-китеп. (Авторлош). – Б.: 2019. КТМУ, – 488 б. ж.б., филология илимдеринин кандидаты, доцент **Кулалиева Калия Одесовнаны** (автореферат боюнча шифры 10.01.01) сунуш кылат.

8. Сунуштамалар:

Диссертация өзүнчө монография катары жарык көрүшү максатка ылайык болмок.

9. Корутунду.

Улуттук адабиятыбызда эбегейсиз зор орду бар залкар калемгер А.Токомбаевдин чыгармачылык лабораториядан өткөн чыгармалары, аларда адам жашоосунун, коомдук турмуштун өнүгүп-өсүүсү, руханий ал-абалынын чагылдырылышы, анда айтылган ойлордун терең маани-маңызга ээ болуп туруусу күнү бүгүн да актуалдуулугун жаготпогондугу алгач ирет толук жана терең илимий сыпаттоодон өткөрүлгөн. Залкар сүрөткердин чыгармачылык лабораториядан өткөн көркөм туундуларынын башка илимдер – педагогика, психология, эстетика, философия – менен болгон тыкыс карым-катышы да ачылып берилген. Чыгармачылык лабораториядан өткөн чыгармалардагы спецификалык бөтөнчөлүктөр, жана алардын поэтикалык өзгөчөлүктөрү ар тараптуу иликтөөгө алынган. Сатыбеков Мухтар Эсенгелдиевичтин “Аалы Токомбаевдин чыгармачылык лабораториясы” аттуу диссертациялык изилдөөсү өз алдынча аракет менен жазылган. Илимий теориялык деңгээли, пайдубалы бекем, практикалык мааниси жогору эмгек болуп саналат.

10. Диссертациялык кеңештин эксперти сунуш кылынган документтерди карап чыгып, КР УИАнын Ч.Айтматов атындагы Тил жана адабият институту, Ж.Баласагын атындагы Кыргыз улуттук университети менен К.Карасаев атындагы Бишкек мамлекеттик университетине караштуу илимдин доктору (кандидаты) окумуштуулук даражасын коргоо үчүн түзүлгөн Д 10.20.616 диссертациялык кеңешине 10.01.01 – кыргыз адабияты адистиги боюнча филология илимдеринин кандидаты окумуштуулук

даражасын изденип алуу үчүн жазылган Сатыбеков Мухтар Эсенгелдиевичтин “Аалы Токомбаевдин чыгармачылык лабораториясы” деген темадагы диссертациясын кабыл алууну сунуш кылат.

Эксперт, филология илимдеринин доктору, профессор Л.Үкүбаева

03.03.2025.

Эсперттик топтун мүчөсүнүн колун тастыктаймын:

Д 10.23.667 Диссертациялык кенешинин окумуштуу катчысы, ф.и.к.

Н.Ыйсаева